

CAMPANES, CAMPANERS i CAMPANARS

“A Sant Pol, a toc de campana”

A Sant Pol, poble mariner, les campanes han estat sempre un dels més apreciats mitjans de comunicació.

Des del toc que anunciava el naixement dels seus vilatans fins el que acompanyava el seu retorn a la terra, la vida transcorria “a toc de campana”.

En situacions de perill eren les campanes qui anunciaven la necessitat d'estirar el cap de Sant Pere, una llarga corda que permetia, amb l'ajut de tothom, varar les barques quan calia.

Eren les campanes qui tocaven a Festa Major i per les campanes coneixiem el perill de tempesta.

El campanar era l'altaveu de les notícies locals.

Els campanars de Sant Pol

Els campanars de Sant Pol estan íntimament lligats a la història d'aquesta vila. Un episodi relacionat amb les campanes del municipi va donar lloc a la coneguda llegenda del rellotge

Si vols conèixer-la o recordar-la, clica aquí

El campanar de Sant Jaume

Es tracta d'una torre forta situada al sud de la població i al costat de la parròquia de Sant Jaume construïda pel senyor de Montpalau durant la primera guerra de remences (1462-1472) per a protegir la carretera de Barcelona.

Posteriorment, durant els segles XVI i XVII, fou important en la defensa de la pirateria. Més tard participà a la Guerra de Successió i en les Guerres Carlines. Amb un afegit posterior fou reutilitzada com a campanar de l'església. El seu darrer campaner fou en Pere Urban. Actualment estan mecanitzades.

El campanar de Sant Pau

Sant Pau és un antic monestir benedictí fundat el 968, ocupat i fortificat més tard pels monjos francesos de Sant Honorat de Lerins (1069), els cartoixans de Scala Dei (1269) i finalment el 1434 pel vescomte de Cabrera i senyor de Montpalau que el convertí en baluard defensiu.

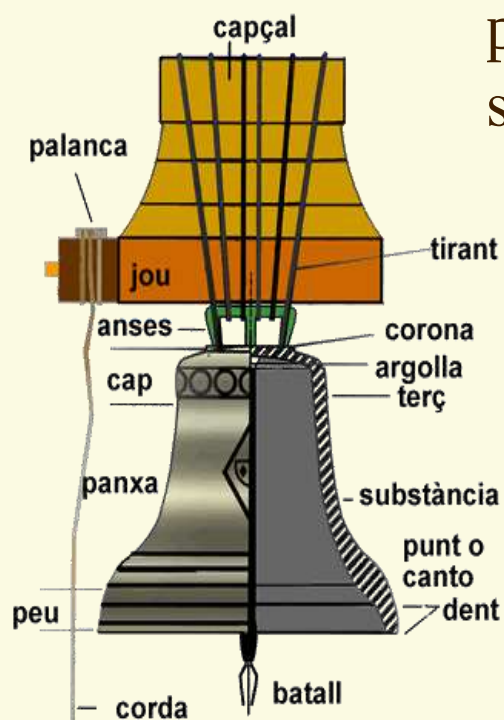
Els segles XIX i XX el conjunt es transformà en l'actual ermita de Sant Pau.

El darrer campaner fou en Josep Mª Pascual i fou substituït pel seu fill Joan que encara la fa sonar ja que el mecanisme no esta automatitzat.

Campanes hagudes i per haver

Les parts de la campana

Les campanes acostumen a tenir nom propi, les de la Parròquia de Sant Jaume s'anomenen:

Jacoba-Magdalena-Antònia

(fou apadrinada per Antoni Sauleda i Ramona Planiol)

Fàtima-Concepció-Montserrat

(apadrinada per Josep Mª Sagristà i Concepció Furest de Bellsolà)

Foren batejades l'any **1953**.

La més gran (**Jacoba**) té un pes de sis-cents quilos i segons hi consta escrit, “**Alabo a Déu, ploro els difunts, honoro les festes**”

La petita (**Fàtima**) pesa quatre-cents quilos .

Ambdues foren fabricades als tallers **Fill de Barberí** d'Olot.

Les altres campanes de Sant Jaume, destinades al rellotge, no tenen nom.

La de l'Ermita de Sant Pau, actualment només n'hi ha una, fou batejada amb el nom de **Mercè**.

Campaners de Sant Pol

L'ofici de campaner, un dels desapareguts amb motiu de l'automatització de les campanes, es va convertir en gremial al segle XVI. Generalment era un ofici familiar, és a dir, saber tocar les campanes era un art que passava de pares a fills durant generacions..

Pere Urban, darrer campaner de la parròquia.

O més ben dit, de “mares” a fills, perquè les dones dels campaners no solament acompanyaven els seus marits en el moment de tocar les campanes, sinó que eren les encarregades de passar aquest art a les noves generacions.

En alguns casos, el campaner podia ser també el sagristà de l'església o parròquia o l'ermità

Poema de les Campanes

**Quan va morir el meu cor
no brandaren les campanes
ni d'angoixa a mon entorn
va sentir-se una paraula.**

**Ningú es va vestir de dol
ni caigué una sola llàgrima..!**

**Quan va morir el meu cor
un altre esclatà en riellades**

A.Julià i Pous

Sant Pol, 31 d'agost de 1904

Postal escrita a Joan Borràs de Palau.

Les palmeres de Can Sauleda

Pot haver-hi gratacels,
mes encara veig les palmeres
que es retallen en el cel,
en el jardí dels Sauleda.

Al darrera, el campanar
amb sa vella silueta,
record d'un temps ja passat
perfil que encara es conserva.

Si creixen més gratacels
que no ens tapin les palmeres
que poguem veure el cloquer
amb ses llargues finestrelles.

Així encara ens semblarà
el Sant Pol d'anys endarrera.

Antoni Martí Monteys

Pel dolç parlar de la campana

 Tres vegades tres sona la campana
seguit de trenta-tres sense parar.

Tres vegades tres sona de bona hora
seguit de trenta-tres, fan desvetllar.

Tres vegades tres sona al pic del dia
seguit de trenta-tres, fan cavil·lar.

Tres vegades tres sona a la vesprada
seguit de trenta-tres l'indici és clar:

Es resa l'Àngelus tres cops
quan la campana ho anuncia.

En diuen "toc d'oració"

i el primer terç que el toc destria
són els tres tocs de cada dia.

 El segon cop que en sentim tres
s'enten pregar a Santa Maria
amb "Déu vos salve...", tres vegades.
Àdhuc a voltes hom amplia
l'oració de cada dia.

 El tercer terç de batallades
s'ha de cercar en la trilogia
que configuren els versicles
i aquest total esdevindria
el darrer terç, tres cops al dia.
En el primer versicle es fa
l'anunciació a Maria.
Facis la vostra voluntat
diu al segon la Verge pia.
En el tercer està explicitat
que el fill de Déu es va encarnar.

i d'un profà raonament
sabem els mots que ella desgrana
i el nostre món cristià entén
que són els anys, concretament,
de Jesucrist damunt la Terra.
S'escampa al vol dreta i esquerra
aquest llarg toc de trenta-tres,
després dels altres, benentès,
mentre a les llars l'orar s'aferra.

Feliu del Pinyó

Les campanes

- ❏ Vaig sentir tocar unes hores del campanar de Sant Pol mentre passejava sol pels viaranyys del afores,
- ❏ Quan justament aleshores m'atrapava un vilatà que en veure'm a mi dubtar va aturar-se i tot cortès .
- ❏ El molt murri em preguntà: Que vol saber quina hora és?

Feliu del Pinyó

Sons i tocs de campana

Hi ha un munt de tocs, profans i religiosos, que demostren que les campanes són les veritables predecessors de les tecnologies de la informació:

- toc de prima (per llevar-se)
- l'Àngelus
- tocs de temps (de tro, de núvol o de tempesta)
- sometent o a bàndol
- toc de foc,
- toc de cordó (barca en perill)
- seny del lladre (en cas de robatori)
- toc de festa, toc de combregar, toc de queda, toc de bateig, toc d'ànimes, toc d'albat, toc de glòria
- toc de peix (per recordar el dejuni)...

Tocs històrics

“Foren els batalls de les campanes que tocaven a toc de cunami enmig de la foscúria de la nit alarmant tota la població, demanant ajuda de temporal” (gener 1911)”

 “Des d’allí vegeren aquells valents el saqueig i crema de la vila, i el càstig imposat a las campanes que tocaren a sometent que fossin destrossades, el mateix que el rellotge públic” (1714).

“Pels volts de les dotze, llest el dinar, cabàs en mà, la dona portava el dinar al seu marit que treballava al camp. Pel camí tocaven les campanes l'Àngelus i es parava un moment per resar l'Ave Maria”

“El 24 de juliol fou destruïda la parròquia. A últims d’agost també foren despenjades les campanes, tirades des de dalt del campanar, a fi que quedessin esberlades i no fos possible instal·lar-les de nou, la resistència d’alguna va costar-li ésser rematada a cops de mall. Només quedaren les petites que donaven les hores del rellotge” (agost 1936).

“Eren les cinc de la tarda. La divisió Littorio va quedar acampada sota els arbres plataners de la riera. Al cap de mitja hora, un oficial va demanar al campaner que toqués les campanes (ho va fer amb les dues petites de les hores). Les tropes de Franco havien entrat a la població i es feien tocar les campanes per a anunciar que la població havia estat alliberada (30 de gener de 1939)

Adagis, refranys i frases fetes

Campaner boig qui per Reis toca a bon temps.

No es pot estar a missa i repicant.

Anar a toc de campana.

Fer campana.

Llançar les campanes al vol.

Sentir campanes i no saber on.

Endevinalles

-Sóc un instrument de corda que fa riure i fa plorar, com que en tinc una de sola, la canalla em sap tocar.

-Té boca i no té dents,té llengua i no té gust, no té calor i la venten, mou foc i no fa fum.

-Dalt de les bigues hi canten formigues, quan l'avi és mort canten més fort.

-Estic fermada amb una corda,com si fermessin un gos, ballo quan els altres ploren de vegades ballo plorant i tot.

-Estic a la finestra,passo la vida molt distreta tenint al meu davant molts països i molts camps,i em passo la vida cantant i ballant.

-Una vella amb una dent fa córrer a tota la gent.

-A qui peguen més fort quan més alegria es té?.

Per a saber-ne més ...

Almerich i Padró, Paulina – *Una història diferent: Les parròquies del Maresme* – Associació Cultural Vallgorguina-Copisteria Castellà -Mataró, 1996.

Campo i Jordà, Ferran del – *Castells Medievals- Guia del Patrimoni Comarcal 13*- Edicions Brau – Girona, 1998.

FI

Sant Pol: Quina hora és?

Aquesta és potser la llegenda més coneguda de la nostra vila, però en la majoria d'ocasions la versió que d'ella s'explica, la del rellotge de sol, no es correspon amb el que veritablement succeí ja que es tracta d'una història inventada resultat de les picabaralles, per desgràcia tan freqüents, entre poblacions properes. El nostre relat se situa durant la guerra de successió. Els santpolencs, com la major part dels catalans, van donar suport a l'Arxiduc enfrontant-se a les tropes felipistes que s'encaminaven cap el nostre poble dirigides pel General Bracamonte.

Quan van entrar al poble, el van trobar deshabitat ja que la gent havia marxat en sentir les campanes que anunciaven el perill. Com a càstig el general va ordenar cremar les cases i l'església amb la crema de la qual, les campanes que no només els donaven l'hora sinó que els havien salvat la vida van quedar destruïdes.

Assabentat de la situació, el General Amili, partidari de l'Arxiduc, va venir des de Tordera per ajudar els santpolencs empenyent les tropes felipistes; primer fins Arenys de Mar per empaitar-los després fins a Caldes d'Estrac, Vilassar de Mar i Teià on els va acabar de destruir i dispersar fent fugir al General Bracamonte. Quan les tropes van tornar victorioses, els santpolencs van trobar el seu poble destruït sense cap més lloc on aixoplugar-se que sota una manta, fet que alguns van aprofitar per fer-ne burla amb l'expressió: "A Sant Pol la manta i la gent berganta".

Tanmateix els pobles veïns amb els quals sempre hi havia hagut petites rivalitats, van aprofitar la desgràcia soferta pel poble que havia quedat destruït i amb les campanes fetes malbé, per fer enfadar els santpolencs amb la pregunta: Sant pol: quina hora és? Els quals responien tot dient: L'hora que Catalunya recuperi els drets i llibertats perduts.

